

H.C. Viljoen (Redakteur/Editor). In medewerking met/In collaboration with N.F. du Plooy en/and S. Murray. *Kuberwoordeboek Afrikaans–Engels, Engels–Afrikaans/Cyber Dictionary Afrikaans–English, English–Afrikaans.* Onder beskerming van/Under the auspices of Vriende van Afrikaans. 2006, 518 pp. ISBN-13: 978-1-86919-133-7. ISBN-10: 1-86919-133-1. Pretoria: Protea Boekhuis. Prys/Price: R250.

Kuberwoordeboek is 'n opgegradeerde weergawe van die *Tweetalige Rekenaarwoordeboek* van N. Coetzee, N.F. du Plooy en A.D. de V. Cluver wat in 1985, voor die vestiging van die internet, verskyn het. As 'n mens *Kuberwoordeboek* die eerste keer sien, is jy verbaas dat 'n publikasie wat so ouderwets lyk, soveel hedendaagse terme kan bevat. Die ouderwetsheid is te wyte aan die Windows 95-rekenaarblokkie op die voorblad. Indien 'n moderner Windows XP-blokkie eerder gebruik is, sou die woordeboek sekerlik meer byderwets gelyk het.

Alhoewel die woordelys baie omvattend is, en elke denkbare rekenaarterm insluit van *surf* tot *spyware*, klink baie van die vertaalekwivalente wat verskaf word, vreemd in Afrikaans. Neem byvoorbeeld die Engelse term *emoticon* (enigee van daardie oulike gesiggies wat 'n mens deesdae in e-posse kan invoeg): Die Afrikaanse ekwivalent wat verskaf word, is *emotikon*. Tog wonder 'n mens hoeveel mense regtig van *emotikons* praat. Gebruik hulle nie veel eerder *gesiggies* in alledaagse taal nie?

Diezelfde vrae kan gestel word rondom die bewerking van die werkwoord *google*, want ten spyte van die regstryd wat tans aan die gang is betreffende *google*, is dit die term wat die algemeenste gebruik word in Afrikaans. Tog word *google* glad nie eens as Afrikaanse vertaalekwivalent gelys nie, maar word slegs *soekswarf* gegee.

Alhoewel dit wel waar is dat leksikograwe nuwe terme mag skep wat hulle meen inslag sal vind, is dit belangrik dat die terme wat die algemeenste gebruik word, ook in ag geneem sal word. 'n Wesenlike vraag wat dus ontstaan wanneer 'n mens na hierdie nuutskeppings kyk, is wat hulle rakleef tyd sal wees. Gaan rekenargebruikers oor 'n jaar of wat boodskappe op hulle *werfjoernale* of op hulle *blogs* plaas? En gaan enigiemand weet waarvan 'n mens praat as jy verwys na 'n *klikkloot* (*click potato*)?

Hier is enkele ander voorbeelde van goeie of slegte vertalings wat in *Kuberwoordeboek* voorkom: 'n *bit map* is 'n *bispatroon*, 'n *password* 'n *wagwoord*, 'n *hacker* 'n *kapper*, terwyl 'n *cracker* 'n *kuberkraker* is. *Cyber bugs* (byvoorbeeld virusse) word vertaal as *kubergoggas* en 'n *flash disk* staan bekend as 'n *flitsskyf*.

Dit is jammer dat *Kuberwoordeboek* nie meer omvattende leksikografiese bewerkings verskaf nie. Dit blyk 'n woordeboek te wees wat daarop gerig is om vertaalekwivalente, en nie veel meer nie, te gee. As 'n mens byvoorbeeld kyk na die inskrywing *aggregate* in die Engelse woordelys, sien sy artikel soos volg daar uit:

aggregate

[n] aggregaat; versameling, totaal

[v] aggregeer; versamel, saamvoeg

Alhoewel die kommapunt aandui dat daar by sowel die selfstandige naamwoord as die werkwoord twee verskillende betekenisonderskeidings aangetref word, kry die gebruiker geen konteksleiding nie. Vanuit die oogpunt van teksresepsie is dit miskien voldoende, maar nie vanuit die oogpunt van teksproduksie nie. Soos gesien kan word in die bewerking van *bandwydte* word daar wel in sekere gevalle konteksleiding gegee. Sulke konteksleiding kom egter nie deurgaans by alle inskrywings voor nie en woordeboekgebruikers moet steeds in baie gevalle hulle intuïsie gebruik.

bandwydte bandwidth (*in data communications*); tape width (*e.g. of magnetic tape*)

Die woordeboek bied geen leiding aangaande watter vertaalekwivalent die gebruiklikste is nie. Die vertaalekwivalente word meestal alfabeties gelys (sien *protected location*), maar dit vind ook nie altyd konsekwent plaas nie (sien *root directory*).

protected location beskermde posisie, beskutte posisie

root directory [*n*] stamgids, wortelgids, basisgids

Alhoewel daar in die gebruiksnotas melding gemaak word van die rede vir die verskillende maniere waarop sinonieme gelys word ("Wanneer sinonieme [...] nie alfabeties gelys is nie, het die samestellers doelbewus 'n voorkeur in die doeltaalsinonieme aangedui"), sou die teksproduksiefunksie van die woordeboek heelwat beter gewees het indien die vertaalekwivalente eerder deurgaans konsekwent volgens gebruiksfrekwensie gerangskik is. Daar is 'n hele paar gevalle waar vertaalekwivalente alfabeties gelys is, terwyl daar wel 'n vertaalekwivalent bestaan wat 'n baie hoër gebruiksfrekwensie het as die ander wat daarmee saam vermeld word. Met 'n bietjie meer navorsing kon die samestellers al die vertaalekwivalente volgens gebruiksfrekwensie gelys het wat die woordeboek baie gebruikersvriendeliker sou gemaak het.

Volgens die verduidelikende aantekeninge word woordsoorte in een van twee gevalle aangedui:

- (1) "Wanneer 'n trefwoord dieselfde vorm in verskillende woordsoorte het, word die verskillende vorms aangedui deur 'n woordsoortmerker tussen hakies op afsonderlike nuwe reëls te plaas."
- (2) "Wanneer dit nodig is om die woordsoort van die trefwoord aan te dui, staan die woordsoortmerker tussen die trefwoord en sy sinonieme."

Die aanduiding van verskillende woordsoorte by trefwoorde waar verskillende vorms aangetref word, is heel logies. Wat egter minder sinvol is, is die aanduiding van woordsoorte "wanneer dit nodig is". Die samestellers verduidelik glad nie by watter tipe gevalle so 'n aanduiding nodig sou wees nie. As 'n mens deur die woordeboek blaai, lyk dit asof hierdie aanduiding van woordsoorte lukraak voorkom en nie altyd konsekwent toegepas word nie (sien die woordsoortaanduidings hieronder by *skyn* en *invoegsel*). Dit laat die vraag ontstaan

waarom die samestellers nie maar die woordsoort by al die trefwoorde kon aangedui het nie? Die woordeboek sou beslis daarby gebaat het as die bepaling van woordsoorte nie aan die gebruiker oorgelaat sou gewees het nie.

skyn shine [v]

invoegsel [n] insertion, add-in

Die bewerking van trefwoorde met sinonieme is ook verwarrend. Volgens die verduidelikende aantekeninge word dit soos volg bewerk: "Wanneer die trefwoord [...] 'n sinoniem vir een van die betekenisonderskeidings het, word die vorm sonder die sinoniem eerste gelys." Tog vind hierdie bewerking nie altyd konsekwent plaas nie, want by die aanbieding van *circuit board* word die trefwoord *met* die sinoniem eerste gelys.

circuit board (circuit card) stroombaankaart, stroombaanbord (*waarop stroombane gemonteer is*)

circuit board stroombaanbord, stroombord, kringkaart

As woordeboekgebruiker weet 'n mens nie of jy in sulke gevalle moet aanvaar dat die twee inskrywings verskillende betekenisonderskeidings het nie, want as jy gaan kyk na die vertaalekwivalente wat verskaf word, voel dit eintlik asof hierdie vertaalekwivalente almal sinonieme is.

Die Engelse en Afrikaanse lemmalyste stem glad nie ooreen nie. In 'n poging om via die Afrikaanse lemmalys uit te vind of *stroombord* en *kringkaart* nie dalk wel sinoniem is met *stroombaankaart* nie, blyk dit dat hulle nie eens in die Afrikaanse lemmalys voorkom nie. Alhoewel *kringbord* wel gelys word, word dit nie as vertaalekwivalent aan die Engelse kant gegee nie.

kringbord circuit board, circuit card (*to which circuitry is affixed*)

Nie een van die vertaalekwivalente wat aan die Engelse kant by *circuit board* gelys is (*stroombaankaart*, *stroombaanbord*, *stroombord* of *kringkaart*), kom in die Afrikaanse lemmalys voor nie. Sulke inkonsekwentheid maak dit vir die gebruiker byna onmoontlik om by teksproduksie 'n korrekte vertaalekwivalent te kies en bemoeilik ook suksesvolle teksresepsie.

Alles in ag genome blyk dit dus dat die leksikografiese versorging van *Kuberwoordeboek* dikwels gebrekkig en onvoldoende is en daar baie ruimte vir verbetering bestaan. *Kuberwoordeboek* mag dalk 'n leemte vervul in die informasietegnologiebedryf, maar die woordeboek self bevat baie leemtes. Met 'n bietjie meer leksikografiese versorging kon dit 'n baie geslaagder produk gewees het.

Liezl Potgieter
Johannesburg
(liezlp@vodamail.co.za)